

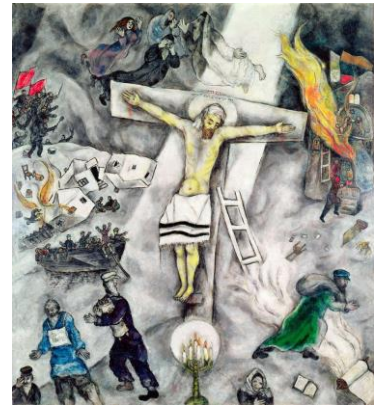
“Mijn God, mijn God, waarom hebt U mij verlaten?”

Voorganger: Ds. Jurjen Zeilstra
Regenboogkerk Hilversum
Morgenster: 5 april

Schriftlezing Oude Testament: Job 19

Schriftlezing Brieven: Openbaring 6: 9-11

Schriftlezing Evangelie: Matteüs 27: 45-47

Witte Kruisiging, Marc Chagall,
1938 (Art Institute of Chicago)

Inleiding

Gevoelens van verlatenheid zijn onlosmakelijk met het kruis van Christus verbonden. Velen hebben zich afgevraagd: Heeft God Jezus aan het kruis werkelijk verlaten? Of bidt Jezus een psalm die weliswaar begint met gevoelens van Godverlatenheid, maar die uitloopt op Godsvertrouwen? Het zijn geen vragen voor snelle antwoorden. Wel mag ieder die zich van God en de mensen verlaten kan voelen beseffen Jezus nabij te zijn, ook, misschien wel juist in deze verwarrende tijd.

Onze kerkdiensten kunnen sinds enkele weken slechts in een heel klein groepje in het gebouw worden gevierd, maar worden onder een open link op de website van de Regenboogkerk gedeeld met gemeenteleden en belangstellenden. Zo vieren wij deze dienst ook samen als wijkgemeente Regenboogkerk met de wijkgemeente van De Morgenster die nog geen beeldverbinding heeft. In het kader van het jaarthema ‘Rondom Jezus’ van de Protestantse gemeente Hilversum gaat het vandaag over de kruiswoorden van Jezus: “Mijn God, mijn God, waarom hebt U mij verlaten?”

Prediking

Gemeente van Christus,
wonderlijk om te bedenken, want het was de afgelopen week zulk mooi weer, maar de tekst van Matteüs lijkt wel bij onze tijd geschreven: ‘Er viel duisternis over het hele land.’¹ Letterlijk staat er: ‘over de hele aarde’. In zijn onheilspellende letterlijkheid blijft het een woord ver van onze werkelijkheid, maar figuurlijk, in al zijn vreemdheid, is het meer waar dan wie dan ook in onze moderne tijd had kunnen denken: Er is een duisternis die over de hele wereld gaat, en er zijn vandaag bedrukte gevoelens bij alle mensen.

Met ‘*Eli, Eli, lema sabachtani?*’ roept Jezus in het Matteüs-evangelie zijn laatste verstaanbare woorden. Hoewel verstaanbaar? Zij worden door de mensen slecht verstaan. De evangelist haast zich de lezers te melden dat dit Hebreeuws betekent: ‘Mijn God, mijn God, waarom hebt u mij verlaten?’ Maar hij moet ons ook vertellen dat er mensen stonden bij het kruis die meenden dat Jezus tot de profeet Elia riep. Wat Jezus in werkelijkheid doet is het bidden van een psalm. Hij bidt het Joodse lied van gevoelens van Godverlatenheid, het lied van de klacht, waaraan stem is gegeven in Psalm 22.

De duisternis en de kreet die Jezus slaakt roepen een sterk apocalyptische sfeer op.² Het uitroepen van nood tot God komen we ook tegen in beelden in het laatste bijbelboek.

¹ Grieks: ‘epi pasan tèn gèn’, zou letterlijk ook met ‘over de hele aarde’ kunnen worden vertaald, vgl. teksten in LXX.

² Vgl. Openbaring 6,10 en 10,3.

Als het Lam van God het vijfde zegel verbreekt, schreeuwen de onschuldigen om Gods gerechtigheid. De belofte daar is dat zij uit Gods liefdevolle hand witte kleren ontvangen als teken van hun zuiverheid. Het zijn niet de mensen die hen vrij zullen spreken. Niet de verklaringen van mensen helpen hen verder in hun ongeduld waar het gaat om de gerechtigheid. Het is in God zelf dat zij de bron vinden, de bron die hen voedt om te verdragen, om het uit te houden en om tot leven op te staan, in het licht van de schepping.

In dergelijke bijbelwoorden die gaan over de verborgen zin van de geschiedenis, loopt het doorgaans uit op een finale confrontatie met het kwaad. Het zijn in die zin 'apocalyptische teksten', die de bedoeling hebben aan de gelovigen te openbaren waar het ten diepste om gaat. Staat Jezus in dit gevecht op het einde alleen? Zijn leerlingen, de religie en de rechtspraak hebben hem in de steek gelaten. Heeft ook zijn God hem nu dan verlaten? Het is niet het bestaan van God dat in de woorden van Psalm 22 wordt betwijfeld, en ook niet Gods macht. Hier staat de waaromvraag centraal. Tot zover sprak Jezus God steeds aan als 'Vader'. Die intimiteit lijkt aan het eind van de kruisiging verdwenen, maar God blijft de ontvanger van de klacht. Hier wordt op het scherpst van de snede van leven en dood geworsteld met de onzichtbaarheid van Gods macht. Die macht van God wordt door Jezus ten slotte beleefd, niet als een almacht die zomaar tot ingrijpen in staat is en het kwaad kan verijdelen, maar als intense betrokkenheid, als liefdemacht. Het is Gods barmhartigheid waarvoor de Heer zich geeft.

Het lijden van mensen kan ons het gevoel geven dat God niet langer bij ons leven betrokken is. Dat komt omdat wij een al te menselijke voorstelling hebben van God en van communicatie met hem. Mensentaal kan afbreken bij de raadsels van het leven en de willekeur van de dood. Maar het diepste Godsgeheim wordt niet zozeer in mensentaal als wel in stilte en vertrouwen gevonden.

Vergis je niet, een simpele verklaring voor het lijden bestaat niet. Op de markt in Hilversum werden kaartjes uitgedeeld door mensen die beweerden te weten waardoor de coronaramp is veroorzaakt: 'God zat erachter' Het echte virus was volgens hen de zonde van de mensen en geloof in Jezus was het tegengif. Zo kun je je er makkelijk vanaf maken. In de woorden van Job tot zijn zogenaamde vrienden, die we hebben gelezen, vind ik een heel ander en eerlijk geluid. Die vrienden hebben maar één verklaring voor de ellende die Job overkomt. Hij heeft gezondigd en nu wordt hij door God gestraft. Maar terwijl Job toegeeft dat hij in zijn ellende het gevoel heeft dat God zich tegen hem heeft gekeerd, hoopt hij op echte vriendschap en spreekt hij zijn Godsvertrouwen uit:

Ik weet: mijn redder leeft,
en hij zal ten slotte hier op aarde ingrijpen.
Hoezeer mijn huid ook is geschonden,
toch zal ik in dit lichaam God aanschouwen.
Ik zal hem aanschouwen,
ik zal hem met eigen ogen zien, ik, geen ander,
heel mijn binnenste smacht van verlangen.³

Dat ons juist in de voorbereidingstijd op het Paasfeest, de Veertigdagentijd, de coronacrisis treft, geeft aan allerlei bijbelteksten die wij in deze tijd gewend zijn te lezen en te bidden een actualiteit die kan raken in je hart.

³ Job 19, 26-27.

Als Jezus bidt “Mijn God, mijn God, waarom hebt u mij verlaten?” (Mattheüs 27: 46) toont hij ons de nabijheid van God op de rand van de dood, maar niet door onkwetsbaarheid of almacht of een sluitende verklaring van ellende of rampen. Jezus toont ons God in zijn barmhartigheid en naastenliefde. Juist die Psalm 22 die begint met een ongeremde klacht van menselijke verlatenheid loopt uit op Godsvertrouwen.⁴

Gevoelens van verlatenheid houden in deze tijd veel mensen bezig. Maar tijdens mijn dagelijkse opbelrondes merk ik telkens weer hoe vindingrijk en moedig en vol vertrouwen de meesten ermee omgaan. Er wordt veel getelefoneerd. Mensen vragen hoe het ermee gaat en wat ze voor een ander kunnen doen. Buren helpen elkaar met boodschappen. Tot nu toe zijn er slechts enkele gemeenteleden waarvan wij weten dat ze ziek zijn, gelukkig tot nu toe niet ernstig. Maar we beseffen dat dit kan veranderen en willen doen wat er kan en mag wanneer dit zo is. We begrepen als Protestantse gemeente Hilversum dat de Voedselbank minder goederen ontvangt van de supermarkten vanwege het hamsteren en van de horeca en hebben daarom een financiële actie gestart, ook omdat het letterlijk inzamelen na de kerkdiensten dat op het programma stond nu niet door kan gaan. Wij hopen en bidden dat het Paasfeest voor mensen binnen en buiten de kerk een moment van bemoediging en misschien wel een keerpunt mag zijn, waarna we als samenleving de kracht krijgen om op te klimmen uit dit verdrietige dal.

Hiervan mogen we verzekerd zijn: In een wereld vervuld van angst en zorg blijft God nabij. Het kruis van Christus staat midden in deze samenleving. Dat is wat Marc Chagall ons wil laten zien in zijn schilderij ‘De Witte Kruisiging’ uit 1938. Al de opwinding, de verwarring, de kwetsbaarheid, maar ook het geweld in de wereld, zij kunnen niet beletten dat Gods lichtglans valt op zijn gekruisigde kind. Dat kind is een Jood, maar het is niet van de synagoge of van de kerk. Jezus belichaamt, juist als kwetsbaar mens de plaats van Gods liefdevolle inwoning in de wereld. Hij blijft God nabij juist door de mensen nabij te blijven, ook als de dood daaraan verbonden blijkt. Laten wij in onze vreemde tijd zien op zijn zegenende liefdevolle open handen, die ons verbinden ook in tijden van gescheidenheid. Amen.

Uitzending en zegen

Waar jullie ook zijn, thuis of bij anderen, alleen of met je gezin, jong en oud, weet je gezegend in Gods nabijheid. De zegenrijke liefdemacht van God valt niet samen met onze kracht, onze successen of onze hoogtepunten. Deze liefde is er ook in onze kwetsbaarheid, ons falen en de impasses van ons leven. Het is als in Psalm 23:

Al gaat mijn weg door een donker dal,
ik vrees geen gevaar, want u bent bij mij,
uw stok en uw staf, zij geven mij moed.

De genade van onze Heer Jezus Christus,
de liefde van God,
de verbondenheid met de heilige Geest,
is met jullie allemaal.

⁴ Brown, R.E., *The Death of the Messiah. From Gethsemane to the Grave*, 2 Vols., New York/London 1994, 1043-1051.